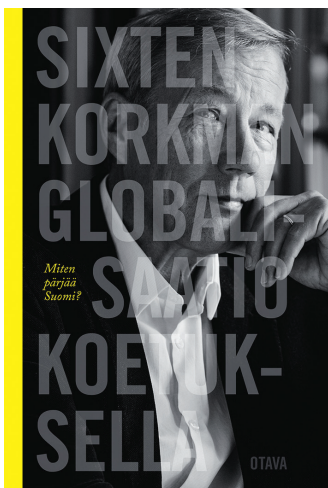

LUKUVIHJE

SIXTEN KORKMAN:
Sixten Korkman: Globalisaatio
koetuksella, Helsinki: Otava, 2017.
206 s.

PERTTI HAAPARANTA
Professori
AALTO YLIOPISTON KAUPPAKORKEAKOULU
pertti.haaparanta@aalto.fi

KONVENTIONAALISEN GLOBALISAATIONÄKEMYKSEN SELITYS JA PUOLUSTUS

Sixten Korkmanin kirja on erinomainen katsaus globaalin talouden instituutioihin, globalisaation eri puoliin ja sen vaikutukseen poliittisiin päätöksiin. Kirja päättyy lukuun, jossa esitellään eräitä keskeisiä globalisaatioon ja etiikkaan liittyviä eettisiä näkemyksiä ja pohdintoja. Se, onko globaaleja eettisiä periaatteita olemassa, on tärkeää silloin, kun taloudellinen toiminta ylittää maiden rajat.

Kirjassa on niin paljon aiheita ja näkökulmia, ettei niitä kaikkia voi arvoskelussa kattaa. Niinpä keskityn yhteen mielestäni tärkeään eli siihen, minkälaisen laajan näkemyksen globalisaatiosta kirjalla tarjotaan - tai ehkä paremminkin, millaiseen näkemykseen kirjan analyysi nojautuu.

Kutsun ”konventionaaliseksi globalisaationäkemysksi” näkemystä, joka korostaa globalisaation tuomia kokonaisyötyjä mutta huomaa hyötyjen jakautuvan epätasaisesti tai joidenkin jopa kärsivän siitä. Tämä näkemys pitää hyvänä sitä, että nämä ihmiset saavat

hyvityksen menetyksilleen, mutta siinä jätetään käsittelemättä kunnolla se, miten hyvitetään ja rajoitetaan globalisaatio mahdollisuuksia tehdä nämä hyvitykset. Konventionaaliseen näkemykseen kuuluu myös väite, että globalisaation vastustajat ovat ”populisteja”, jotka vetoavat kansaan lyhytnäköisillä politiikkaneuvoilla. Näkemys ottaa monet ilmiöt annettuina, kuten esimerkiksi teknologisen kehityksen.

Korkman pääosin esittelee ja puolustaa kirjassaan erinomaisen selkeästi tätä konventionaalista näkemystä, kylläkin sitä monin osin muokaten. Hän ei kuitenkaan näin pääse irti joistakin ongelmista. Hänen usein toistuva väitteensä on, että erityisesti kaupan esteiden purkamisen parantaa siihen osallistuvien kaikkien maiden kokonaisyhyvinvointia/kokonaistuloja kasvattamalla tehokkuutta. Hän ei kuitenkaan valaise niitä oletuksia, joiden perusteella väite voidaan esittää. Ne ovat aivan tavanomaiset: kaikki markkinat ovat täydellisiä, so. informaatio on täydellistä ja kaikkien hallussa ja kilpailu on täydellistä. Näillä ehdoilla vapaaehtoinen vaihdanta, jota kaikki vaihdanta on, lisää väistämättä hyvinvointia. Kauppaa ei käytäisi, jos näin ei olisi. Argumentti yleistää yksilötasolla saavutettavat vaihdannan hyödyt koko talouden tasolle.

GLOBALISAATIOTA EI VOIDA PUOLUSTAA OLETTAMALLA TÄYDELLEISET MARKKINAT

Tosiasia kuitenkin on, että markkinat eivät ole täydellisiä, joten talouden (laajemminkin yhteiskuntien) toiminta ”on parhaimmillaankin vain toiseksi paras-ta” AVINASH DIXITIN (2009) lausahdusta lainaten. Tällöin aina löytyy jokin politiikka, jolla tilannetta voidaan parantaa.

Kuvitellaanpa, että suuri markkina-voimaa omaava yritys alkaa myydä tuotettaan kotimaan markkinoille, joilla on ennen ollut paljon kilpailua kotimaisten

pienyriyten kesken. Pitäisikö ulkomaisen yrityksen saada operoida vapaasti? Yleisesti ottaen ei. Kauppapolitiikalla voidaan vaikuttaa sen hinnoittelupäätöksiin niin, että se joutuu ”halpuuttamaan” hintaansa. Esimerkki on relevantti siksi, että nykyään yksi tekijä, jonka katsotaan muuttaneen funktionaalista tulonjakoa pääomatulojen hyväksi ja työtulojen tappioksi, on yritysten ja varsinkin globaalien yritysten kasvanut markkinavoima.

Erilaisilla kauppasopimuksilla on kuitenkin rajoitettu mahdollisuuksia toteuttaa tällaista politiikkaa. Tällöin on turvaututtava käyttämään vähemmän sopivia politiikkakeinoja, joilla voidaan puuttua ulkomaisen yrityksen hinnoitteluun. Korkman on tietoinen näistä ongelmista, varsinkin silloin, kun ne liittyvät pääomien liikkuvuuteen ja sen aiheuttamiin kriiseihin.

Toinen ongelma on, että korostettaessa tehokkuusetuja perusteena kaupan esteiden poistamiselle tehdään varsin äärimmäinen valinta yhteiskunnan hyvinvointimittariksi, talouden kokonaistulo. Täydellisessä maailmassa tämä ei sinällään ole este ottaa huomioon myös ne yksilöt, joille kaupan vapautumisesta on haittaa ilman, että tehokkuudesta tarvitsee luopua. Julkinen valta voi langettaa hyötyjille könttäsommaveron (”annat valtiolle 10 euroa, mitä tahansa teetkin”), jonka tuotto jaetaan häviäjille (”saat 5 euroa, mitä tahansa teetkin”). Tällaiset verot pitäisivät siis talouden parhaassa mahdollisessa maailmassa.

Täydellisen maailman ulkopuolella täytyy käyttää muita veromuotoja, esimerkiksi progressiivista tuloverotusta. Tuolloin on pakko tehdä selkeitä eettisiä valintoja siitä, miten eri kansalaisia painotetaan päätöksenteossa. Nämä valinnat määrittävät sen, miten yhteiskunnan hyvinvointia mitataan.

Korkman keskustelee kirjassaan paljon kansainvälisistä ulkoisvaikutuksista, jot-

ka ovat mm. pahentaneet ilmastonmuutosta. Tällöin ongelma on tietysti se, miten maailman hyvinvointia mitataan ja samalla myös miten tulevat sukupolvet otetaan huomioon. Voidaanko luottaa siihen, että kansainvälinen neuvottelujärjestelmä tuottaa jonkin koherentin tavoitteen, jonka perusteella voidaan päätyä toimenpiteisiin, jotka ovat kaikille maille hyväksyttävissä? Jos ei, niin mitkä ovat sitten kolmanneksi parhaat keinot? Miksi globalisaation rajoittaminen ei kuuluisi työkalupakkiin muiden keinojen ohella?

MIKÄ OIKEIN ON POPULISMIA JA MIKÄ EI?

Mielenkiintoista on, että Korkman on valmis toimiin, joilla kansainvälistä muuttoliikettä rikkaisiin maihin hillitään. Perusteena tälle eivät ole muuttoliikkeiden suorat haitat kohdemaissa (joita on liioiteltu, kuten Korkman tuo hyvin esille) vaan pikemminkin se, että muuttajia ei esimerkiksi kouluteta ja sopeuteta tarpeeksi, siis muun politiikan puutteet, ja tietysti populismi. Miksi ne nyt kelpaavat globalisaatiota rajoittavien toimien syiksi, kun taas ne eivät kelpaa syiksi muuhun globalisaatioon puuttamiseen? Monissa kaupan teorioissa kauppaa ja tuotannon tekijöiden liikkeitä ovat toisiaan korvaavia. Kauppa on vain epäsuoraa kauppaa niillä tuotannon tekijöillä, joita kaupattavien tuotteiden tuottamisessa on käytetty.

Populismien käsitteen, tai itse asiassa sen, mihin sitä kirjassa sovelletaan, Korkman rajaa varsin kapeaksi. Populistiset poliittiset tarjoavat tavallisia kansalaisia kosiessaan heille lyhytnäköistä politiikkaa ja ”helppoja ratkaisuja”, näiden joukossa globalisaation rajoittamisen. Pääosin tämä on hyvä luonnehdinta, mutta keitä voidaan pitää populistisina? Hän toteaa esimerkiksi sen, että eri maiden näkemykset EU:n ja euroalueen kehittämisestä poikkeavat hyvin paljon toisistaan. Jotkut maat haluavat nopeampaa ja tiiviimpää yhdentymistä, toiset taas vastustavat sitä. Ovatko jälkimmäiset kannat populistisia? Vai ensimmäiset?

Eikö Saksan maaninen julkisen velan kasvun tai ylipäättänsä sen olemassa-

olon karsastus ole puhdasta populismia ja samalla myös Suomen, joka pitkälti on tukenut Saksan näkemyksiä? Mitä tekemistä Saksan näkemyksellä on kaukokatseisuuden kanssa? Eikö se ole tarjonnut erinomaisen, pääosiltaan perusteettoman pohjan, Kreikan ja muiden Etelä-Euroopan maiden populistiselle solvaamiselle? EU:n sisällä on siis sopivaa eritahtinen integraatio. Eikö vielä paremmalla syyllä eritahtinen globaali integraatio ole ylipäättänsä hyväksyttävää eikä populistista?

Jo edellä viittasin siihen, että Korkman käsittelee teknologista kehitystä annettuna, ja siihen vaikuttaminen on suljettu pois. Teknologinen kehitys on paitsi alentanut kuljetuskustannuksia myös mahdollistanut tuotantoprosessien hajauttamisen osiin, jotka voidaan sijoittaa eri maihin niin, että tuotantoa harjoitetaan kansainvälisissä tarjontaketjuissa. **BALDWIN** (2016, 170) toteaa, että tällöin yleisesti kansalliset edut eroavat yritysten eduista, sillä kansainväliset tuotantoketjut eivät ole tehokkaita. Millaista politiikkaa tällöin tarvitaan ja onko sen toteuttaminen mahdollista? Ja eikö politiikka silloin väistämättä vaikuta teknologiavalintoihin ja siten myös kannustimiin luoda erilaista tekniikkaa? **ATKINSON** (2015, luku 4) esittelee erilaisia vaihtoehtoja vaikuttaa teknologisiin innovaatioihin, joiden avulla voidaan parantaa myös yhteiskunnan vähäosaisten asemaa.

VEROASTEEN ALENTAMINEN JA TYÖMARKKINOIDEN JOUSTOT OVAT KYSEENALAISIA SOPEUTUMISKEINOJA

Kirjan lopussa Korkman esittelee näkemyksensä siitä, miten Suomi voi tulla toimeen aiempaa paremmin globaalissa maailmassa. Hän ehdottaa mm. veroasteen alentamista. Kuitenkin kansainvälisissä vertailuissa veroasteen ja henkeä kohden lasketun kokonaistulon välinen yhteys on positiivinen, ts. korkeamman veroasteen maissa myös tulotaso on korkeampi (**JONES** 2016, kuva 3.4.).

Korkman toisaalta pitää sosiaaliturvajärjestelmää yhtenä keskeisistä julkisen vallan tehtävistä. Jos veroastetta lasketaan, niin mistä julkinen valta leikkaa menojaan? Tässä palataan taas kysymyk-

seen, millaisille eettisille näkemyksille politiikka rakentuu.

Korkman syyttää myös työmarkkinoiden jäykkyyksiä Suomen talouden ongelmista. Tutkimuksista on vaikea löytää laajaa tukea väitteelle. Esimerkiksi Saksan työmarkkinauudistusten on havaittu kyllä vähentäneen työttömyyttä mutta samalla alentaneen tuottavuutta (**COOPER ET AL.** 2017). Tilalle Korkman tarjoaa työpaikkakohtaista sopimista palkoista. Tämä luo kuitenkin tehottomuutta, koska työntekijät joutuvat tällöin kantamaan yritysrisiä, jonka kantaminen kuuluu omistajille.

Yleisesti pitäisi ehkä paremmin ymmärtää, että olemassa olevat instituutiot ovat rakentuneet sellaisiksi kuin joidenkin ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan. Epätäydellisessä maailmassa ne ovat korkeintaan toiseksi parhaita ratkaisuja, mutta niin ovat vaihtoehdotkin. Tässäkin olisi kaivattu vertailua.

Keskusteluissa käytetään usein joustavuutta osana argumentaatiota ikään kuin se olisi aina ja kaikkialla hyvä asia. Näinhän ei yleisesti ole. Otettakoon ehkä kohtuullisen onnistuneeksi esimerkiksi keskuspankkien toimintaperiaatteiden muotoutuminen ja huonoksi esimerkiksi Euroopan talous- ja rahaliiton vakausta kasvusopimuksen säännökset julkisen velan kasvusta, joita Korkman esittelee ansiokkaasti.

Kirjallisuus

- ATKINSON A.** (2015), *Inequality: What Can Be Done?*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BALDWIN, R.** (2016), *The Great Convergence*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cooper R. & Meyer, M. & Schott, I.** (2017), *The Employment and Output Effects of Short-time Work in Germany*, VoxEU <http://voxeu.org/article/employment-and-output-effects-short-time-work-germany>.
- DIXIT, A.** (2009), *Governance Institutions and Economic Activity*, *American Economic Review*, 99, 5–24.
- JONES, C.** (2016), *The Facts of Economic Growth*, teoksessa Taylor, J.B. & Uhlig, H. (Eds.): *Handbook of Macroeconomics*, Vol. 2A, Amsterdam: Elsevier, 3–69.